

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.22517758.2023.13.5.1.5>

بررسی مشکلات آموزش در فضای مجازی با استفاده از برنامه شاد در دوران پسا کرونا با رهیافت پدیدارشناسی

زکیه بیکی دمنه^۱، سید محمد رضا داودی^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۳/۰۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۳/۱۷

چکیده

با توجه به اینکه بیماری همه گیر کووید ۱۹ بحرانی بی سابقه را به جهانی وارد کرده، که در حال تحول دیجیتالی است، میلیون ها نفر برای جلوگیری از شیوع بیماری و حفظ تداوم خود به طور ناگهانی شروع به فعالیت خود در فضای مجازی کردند به طوری که در حال حاضر، آموزش در مدارس به صورت مجازی پیگیری می شود. پژوهش حاضر، با هدف بررسی مشکلات آموزش در فضای مجازی با استفاده از برنامه شاد در دوران پسا کرونا صورت گرفته است. این مطالعه در چهارچوب رویکرد کیفی و با روش پدیدار شناسی انجام شده است. داده ها با استفاده از مصاحبه نیمه ساختار یافته گردآوری شدند. مشارکت کنندگان ۳۰ نفر از آموزگاران مدارس هر سه مقطع تحصیلی شهرستان فریدن بودند که از طریق نمونه گیری هدفمند از نوع ملاکی انتخاب شدند و مصاحبه ها تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. تحلیل داده ها با استفاده از روش هفت مرحله ای کلایزی انجام پذیرفت. یافته های پژوهش نشان داد که ادراک آموزگاران از مشکلات و چالش های آموزش در برنامه شاد، شامل ۱۰ مضمون اصلی و ۵۲ زیر مضمون شد. مضامین اصلی شامل: ۱- مشکلات مربوط به دانش آموزان؛ ۲- مشکلات مربوط به والدین؛ ۳- مشکلات مربوط به برنامه شاد؛ ۴- مشکلات مربوط به مدیران؛ ۵- مشکلات مربوط به آموزگاران و دانش آموزان؛ ۶- مشکلات مربوط به آموزگاران؛ ۷- مشکلات محتوا؛ ۸- مشکلات تجهیزات؛ ۹- مشکلات سازمانی؛ ۱۰- مشکلات ارزشیابی می باشد.

واژگان کلیدی: آموزش، فضای مجازی، برنامه شاد، پسا کرونا.

مقدمه

تدریس می‌پردازند (کونینگ و همکاران^۲، ۲۰۲۰). تدریس مجازی یا الکترونیکی، آموزشی مبتنی بر وب فناوری‌های ارتباطی و از راه وسایل ارتباطی و شبکه‌های رایانه‌ای به ویژه اینترنت است. اصطلاح آموزش مجازی شامل مجموعه‌ای وسیع از کاربردها و عملکردها از جمله آموزش غیر حضوری و کتابخانه‌های الکترونیکی است (سراجی و عطاری، ۱۳۹۷). با توسعه آموزش مجازی به عنوان تجربه آموزشی جدید، مجموعه فعالیت‌های آموزشی با استفاده از ابزارهای الکترونیکی انجام شد. برخی آموزش مجازی را یک سیستم مدل‌سازی شده برای تدریس و یادگیری مفید می‌دانند (اوزیکین و همکاران، ۲۰۱۰). در واقع، آموزش الکترونیکی، کاربرد فناوری وب، شبکه و سایر ابزارهای الکترونیکی به منظور تدریس و خلق تجربیات یادگیری مفید و مؤثر است. دیکشنری کمبریج یادگیری و آموزش الکترونیکی را به‌عنوان یادگیری از طریق مطالعه در خانه با استفاده از کامپیوتر و دوره‌های آموزشی ارائه شده در اینترنت تعریف می‌کند (رضایی، ۱۳۹۹). ولی در حال حاضر، با وضعیتی جدید روبه‌رو شده‌اند به طوری که ادامه تحصیل فقط با استفاده از ابزارهای ارتباطی از راه دور ممکن است و آموزگاران مجبور هستند به تدریس آنلاین رو بیاورند و روش‌های تدریس خود را متناسب با این فضا تغییر بدهند (هوبر و هلم^۳، ۲۰۲۰). لذا در کشور ما با اعلام رسمی تعطیلی مدارس، آموزگاران بر اساس رسالتی که داشته و همواره در تلاش بوده‌اند تا ارتباطشان با دانش آموزان و والدین آنان قطع نشده، به صورت خودجوش به تولید محتوا پرداخته و با ارائه در شبکه‌های اجتماعی، آموزش دانش آموزان خود را ادامه دادند (محمدی، ۱۳۹۹). بعد از مدتی وزارت آموزش و پرورش، شبکه آموزش تلویزیون را به‌عنوان جایگزینی برای مدرسه معرفی کرده و بعد از ادامه‌دار شدن ویروس کرونا و تعطیلی پیوسته مدارس، مسئولان سیستم آموزشی کشور بر آن شدند تا با ایجاد یک شبکه اجتماعی در فضای مجازی، فرصتی ایجاد کنند که از طریق آن دانش آموزان بتوانند دروس را از طریق برخط (آنلاین) توسط آموزگاران دریافت کنند و به این ترتیب، شبکه آموزش دانش آموزی که به اختصار شاد خوانده می‌شود متولد شد و آموزش در ایران وارد فضایی جدید شد (سرگزی، ۱۳۹۹). اکنون می‌توان گفت تمام فعالیت‌های

فضایی که انسان قرن ۲۱ در آن زندگی می‌کند دستخوش تحولات جدی شده است، با توجه به شرایط کنونی و قرار گرفتن در شرایط بیماری کرونا برخی از متخصصان نه تنها افزایش بهره‌وری، بلکه بقای سازمان‌ها و دولت‌ها را در گرو رهسپار شدن به تغییر و تحولات اساسی می‌دانند. بیماری کووید ۱۹ یک اپیدمی فراگیری بود که به‌طور مداوم وضعیت موجود جامعه و سازمان‌ها و تجارب پیشین کارکنان را به چالش می‌کشد. کرونا تمام ساختارهای اجتماعی را در کشور و البته در سراسر دنیا به هم ریخته و با چالش جدی مواجه کرده است؛ از فرهنگ، اقتصاد و صنعت گرفته تا ورزش و گردشگری و تمام حوزه‌های دیگر درگیر این ویروس شده‌اند. حوزه آموزش نیز از این قاعده مستثنی نیست. مدارس در بسیاری از کشورهای دنیا تعطیل شده‌اند و دانش‌آموزان در خانه باید به شکلی از پس مبانی آموزشی بر بیایند. در ایران نیز مدارس از نخستین روزهای اسفند تعطیل شدند. ابتدا تعطیلی‌ها به صورت مقطعی و سه روزه بود، اما پایان نیافتن کرونا در کشور هم سبب شد که این تعطیلی تمدید شود.

بیماری کووید ۱۹، یک آلودگی توأم با علائم تنفسی می‌باشد که تصور می‌شود به‌عنوان یک ویروس قابل انتقال بین انسان و حیوان پدیدار شده و جهش یافته و یا در غیر این صورت، به گونه‌ای سازگاری یافته که امکان بیماری-زایی در میان انسان را فراهم کند (قطبی و همکاران، ۱۳۹۹). با همه‌گیر شدن این بیماری، دولت‌ها و سیستم‌های بهداشت عمومی، وضعیت اضطراری اعلام کردند و اقدامات گسترده‌ای برای پیشگیری از ابتلا به این بیماری انجام داده‌اند. این بیماری سبک زندگی میلیون‌ها نفر را در سراسر جهان تغییر داده است. سرعت انتقال این بیماری و مرگ و میر ناشی از آن، منجر به هراس مردم از ابتلا به آن شده است (ابومالی الحسینی^۱، ۲۰۲۰). با اوج‌گیری کووید ۱۹ پروتکل‌های بهداشتی بر رعایت فاصله‌گذاری اجتماعی تأکید کردند و در این راستا در بسیاری از کشورها آموزش حضوری در مدارس و دانشگاه‌ها تعطیل اعلام شد (غفوری فرد، ۱۳۹۹). در حالی که تا قبل از آن در بیشتر مواقع، آموزگاران در کلاس خود حاضر می‌شدند و با استفاده از روش‌های کلاسیک و به‌طور خاص روش سخنرانی به امر

2 Konig

3 Huber & Helm

1 al - Husseini

نویید می‌دهد که با استفاده مستمر از این فناوری در امر آموزش گامی مؤثر بردارند (قولنجی، ۱۳۹۹). لذا با این وجود بسیاری والدینی که برنامه تدریجی برای ورود فرزندان خود به فضای مجازی طرح می‌کردند و از این، ورود اجباری ناشی از اتصال به شبکه شاد دچار نگرانی‌هایی شده‌اند ولی در عین حال آن بخش هم که موفق به خرید گوشی‌های هوشمند برای دانش آموزان نشده‌اند به‌نوعی دیگر، از تبعات سامانه‌ای با نام شاد خاطری مکدر یافته‌اند. شبکه شاد؛ سامانه آموزش دانش آموزان از همان ابتدا خانواده‌ها را با حجم وسیعی از نگرانی و ناتوانی در تأمین گوشی‌های هوشمند درگیر کرد؛ آنهایی که با نپیوستن به شاد، علاوه بر احساس عقب ماندن از درس و مدرسه با احساس عمیق‌تری از جنس سرخوردگی و سرافکندگی در برابر دوستان و همکلاسی‌های خود مواجه شده‌اند. در کنار آنها وجود دارند والدینی که به آن پیوسته‌اند و به دلایل متعددی اعم از سرعت پایین اینترنت، کیفیت اندک شیوه آموزش و ملموس کردن شکاف دیجیتال در جامعه از آن رضایت خاطر ندارند اما مهمتر از همه، والدین از ورود زود هنگام دانش آموزان به فضای مجازی نگران هستند. همین احساس‌های ناخوشایند از سوی فرزندان برخی خانواده‌ها را تحت فشار قرار داده است که حتی اگر شده از نان شب خود بزنند و گوشی را که حالا به ابزاری شیک برای آموزش تبدیل شده را تهیه کنند.

آنها هم که برای فرزندان خود گوشی تهیه کرده‌اند این به معنای پایان مشکلات آنها با شاد نیست! بسیاری از والدین طراحی این سامانه آنگونه که باید در یادگیری دانش آموزان نداشته است و این سامانه باعث شده دانش آموزان ورود زود هنگامی به فضای مجازی پیدا کنند ضمن اینکه عمده کار تدریس بر دوش والدین افتاده است. و نیز آموزش و پرورش به دلیل نداشتن پیش‌بینی در خصوص سرورها با ظرفیت ذخیره مناسب اطلاعات، بخش عمده‌ای از محتواهای تولید شده را از سرورهای شبکه شاد حذف کرد؛ و این در حالی است که سامان‌دهی مناسبی نیز برای آنکه محتواهای برتر را به‌صورت همگانی انتشار دهد، نداشت. از دیگر ضعف‌های اساسی شبکه شاد، نبود امکان اشتراک‌گذاری و تبادل محتوا و مدیریت دانش معلمان و اولیای دانش آموزان است. لذا هدف از پژوهش حاضر بررسی مشکلات آموزش در فضای مجازی با استفاده از

آموزشی در مدارس کشور، بخصوص در مقطع ابتدایی در بستر این برنامه اتفاق می‌افتد و میلیون‌ها دانش آموز و آموزگار به‌طور روزانه، از این برنامه استفاده می‌کنند. ساختار برنامه شاد همانند ساختار مدارس واقعی است، یعنی دانش آموزان وارد کلاس مجازی می‌شوند و آموزگار در همان زمان مطابق با برنامه کلاسی حضور دارد و فرایند یاددهی - یادگیری را دنبال می‌کند. تدریس مواد درسی توسط آموزگار، محتوای اصلی آموزش مجازی در برنامه شاد را تشکیل می‌دهد (عباسی، ۱۳۹۹). آموزگار مجاز است از محتوایی که از قبل، در برنامه شاد بارگذاری شده هم بهره جوید. از ابتدای سال تحصیلی جاری، امکان پخش زنده کلاس نیز برای آموزگاران فراهم شده است.

آموزگار به‌عنوان یکی از عناصر اساسی برنامه درسی در اثربخش‌سازی آموزش و تسهیل یادگیری نقش مؤثری دارد. آموزگاران به‌عنوان یکی از اجزای پیچیده اکوسیستم مدرسه باید بتوانند انتظارات و تقاضاهای مسئولان و ذی‌نفعان مختلف را برآورده سازند و از تحولات اجتماعی و تغییرات آینده درک عمیقی داشته باشند. آموزگاران باید به‌طور مداوم به دنبال به روز رسانی دانش و مهارت‌هایشان باشند و توسعه حرفه‌ای خود را بهبود بخشند (تان^۱، ۲۰۱۵).

در ایام شیوع بیماری کرونا اهمیت آموزش مجازی و آماده کردن زیر ساخت‌های لازم برای توسعه فرصت آموزش از راه دور و آموزش مجازی دوچندان از قبل شده است و گوشی هوشمند در دسترس‌ترین وسیله می‌باشد، اتصال به اینترنت با استفاده از گوشی هوشمند برای جستجوی اطلاعات و تمرینات درسی و استفاده از شبکه‌های اجتماعی بیشترین میزان استفاده را در میان آموزگاران و دانش آموزان را شامل می‌شود؛ ناگفته نماند نرم‌افزارهایی وجود دارند که امکان تدریس آنلاین یا مدرسه آنلاین یا همان کلاس‌های مجازی را فراهم می‌کنند برخی از این نرم‌افزارها رایگان و برخی دیگر مستلزم پرداخت هزینه هستند که می‌توان با استفاده از آنها تدریس یک درس را طراحی کرد (تسنیم، ۱۳۹۸).

استفاده از آموزش الکترونیکی و فناوری‌های نوین آموزشی و بهره‌گیری از آنها، هرچند که نمی‌تواند تنها ابزار مقابله با تهدیدها و رهایی از امواج خروشان تغییرات پرشتاب جامعه بشری باشد، اما به محیط‌های آموزشی

¹ Tan

بسیاری از فرایندهای کاری روزمره خود بوده است که نمونه‌های آن شامل بانکداری الکترونیک، تجارت الکترونیک، پست الکترونیک، دولت الکترونیک می‌شود. حوزه یادگیری الکترونیک یا آموزش الکترونیکی. نوید- بخش اجرایی شدن آرمان‌های به ظاهر دور از دسترس تا دو دهه قبل است. حذف محدودیت زمان، مکان و سن آموزش گیرنده که به‌عنوان آرمان‌های دور دست مطرح بوده است. امروزه دیگر محدودیت‌های بزرگی به نظر نمی‌رسند. از سوی دیگر، نیازهای گسترده مهارتی جوامع دانش محور و مبتنی بر فناوری اطلاعات با ادامه استفاده از روش‌های سنتی نظام آموزشی قابل پاسخگویی نیست. اگرچه نظام آموزش سنتی نیز دارای ویژگی‌هایی است که نادیده انگاشتن آن ویژگی‌های اثربخشی یادگیری را کاهش می‌دهد و باعث بوجدآمدن ناهنجاری‌های بسیاری می‌شود. (کیا، ۱۳۸۸).

چالش‌های آموزش و پرورش در زمینه آموزش مجازی

بنیادی در ادامه چالش‌های آموزش و پرورش در زمینه آموزش مجازی را این‌گونه برشمرد:

- نبود پوشش کامل شبکه اطلاعات و فناوری
- تأمین نکردن سخت‌افزار و تجهیزات متناسب برای دسترسی بهتر دانش‌آموزان و معلمان
- خلأ شدید محتوای آموزشی مناسب در قالب آموزش‌های الکترونیکی و بازی‌های آموزشی و ارتقای مهارت‌ها
- ضعف در دانش و مهارت معلمان برای آموزش مجازی و تولید محتوا
- کم‌توجهی به ایجاد بستری برای اشتراک‌گذاری دانش و تجربیات معلمان در سطوح مختلف ملی
- کم‌توجهی به ساز و کار تشویق معلمان و دانش‌آموزان برای تولید محتوا و حمایت از ظرفیت‌های عظیم آنها
- در میان این مشکلات و چالش‌ها، پوشش کامل شبکه ملی اطلاعات و دسترسی همه مناطق کشور به اینترنت از مأموریت‌های قانونی وزارت ارتباطات است، اما میزان و نحوه پیگیری و تعامل وزارت آموزش و پرورش در این وضعیت بی‌اثر نیست.

آموزگاران و فضای مجازی

بهره‌گیری از فضای مجازی در آموزش به منظور کاهش شکاف‌های آموزشی و خاتمه دادن به نابرابری‌های کمی و کیفی آموزش نیازمند مدل هماهنگ کننده‌ای است که بتواند همه کوشش‌ها به نحوی مؤثر و مفید مدیریت کنند. مدلی که گسترش آموزش‌های عمومی، تنوع آموزش عالی

برنامه شاد در دوران پسا کرونا می‌باشد تا بتوان علاوه بر استفاده از این نرم‌افزار و فایده‌های آن اصلاحات و اقداماتی برای کارایی هر چه بهتر این نرم‌افزار صورت پذیرد تا در کنار آموزش حضوری بتوان از آن به‌عنوان یک برنامه و نرم‌افزار کاربردی همیشگی برای دانش‌آموزان استفاده کرد.

فضای مجازی

فضا معمولاً در مقایسه با مفهوم مکان توصیف و تعریف می‌شود و بدون شک نخستین وجه تمایزی که در جریان مقایسه مکان و فضا آشکار است. فضای مجازی به‌عنوان فضای دومی از زندگی واقعی است که مانند فضای واقعی، نیازمند فرهنگ است. این فرهنگ به مانند فضای واقعی از عوامل مختلفی مانند عرف، سطح تحصیلات، وضعیت اقتصادی و غیره ناشی می‌شود. منظور از فرهنگ فضای مجازی، فرهنگی است که از سوی شبکه‌های اجتماعی تحمیل می‌شود نه بخش‌های جدی فضای مجازی مانند سایت‌های خبری. اصطلاح فضای مجازی برای نخستین بار توسط ویلیام گیمسبون، نویسنده کانادایی رمان‌های علمی تخیلی در سال ۱۹۸۲ مورد استفاده قرار گرفت (کریمیان و رحمت‌زهی، ۱۳۹۷).

آموزش مجازی در ایران

هدف آموزش مجازی، تبدیل آموزش سنتی به مجازی نیست، بلکه آموزش‌های تخصصی با شیوه‌های مدرن است. شعار آموزش مجازی آموزش برای همه کس و برای همه سنین است. باید دید امکان ارائه چه چیزهایی از طریق آموزش سنتی وجود ندارد که آنها را می‌توان از طریق آموزش مجازی ارائه کرد. باید از امکانات در جهت بهبود، نه جایگزین کردن آنها استفاده کنیم. بعضی از کشورها که مشکل کمبود فراگیری دارند. آموزش مجازی را جایگزین آموزش سنتی کرده‌اند؛ چون مقرون به صرفه نخواهد بود برای درسی با دو نفر در یک منطقه کلاس برگزار کنند و آموزگار بفرستند. اما در ایران ما مشکل تراکم فراگیری داریم و با اعزام یک آموزگار پروازی به دورترین نقطه، امکان تشکیل کلاس با ظرفیت کامل هست. هدف آموزش مجازی در ایران باید روی دروس و رشته‌هایی متمرکز شود که امکانات مان کمتر است و با سیستم آموزش سنتی ما جوابگو نیست. برنامه‌های توسعه منابع انسانی یکی از مهم‌ترین چالش‌های دولت‌ها در استقرار نظام‌های جامع مبتنی بر فناوری ارتباطات و اطلاعات است. همان‌گونه که فناوری ارتباطات و اطلاعات مکمل بازآفرینی ارگان‌ها در

دانشجویی از کسب آموزش‌های مورد نیازش باز نماند، ولی نبود زیرساخت‌ها در برخی مناطق بویژه مناطق روستایی و همچنین پایین بودن سطح درآمد برخی از اقشار بخصوص در حواشی شهرها موجب شد این سیکل آموزشی به‌طور کامل انجام نشود (هدایتی، ۱۳۹۹). شیوع بیماری واگیردار ناشی از ویروس کووید ۱۹ بر کل اقتصاد و زندگی روزمره مردم تأثیر گذاشت، همچنین سیستم آموزشی مدارس، دانشگاه‌ها، سلامت عاطفی، روانی آموزگاران و شاگردان را تحت تأثیر قرارداد. به دلیل این بیماری، جهان با یک وضعیت اضطراری و بهداشت عمومی روبه‌رو شد. تحلیل-گران سازمان ملل متحد گفتند همه‌گیری کووید ۱۹ زنجیره‌های عرضه جهانی و تجارت بین‌المللی را مختل می‌کند. مرزهای ملی نزدیک به ۱۰۰ کشور در طی یک ماه گذشته بسته شد، مسافرت و گردشگری بشدت کاهش یافت. این اوضاع نابسامان که جان انسان‌های زیادی را به خطر انداخت، مؤسسات آموزشی را به نوآوری و تجدیدنظر در فرایندهای یاددهی یادگیری واداشت و همچنین حرفه‌ای‌ها را ترغیب کرد که در سبک معمول فرایند آموزش-یادگیری تجدیدنظر کنند. کووید ۱۹ حتی متخصصان را وادار کرده است که در مورد روش مرسوم آموزش تجدیدنظر کنند انتظار می‌رود این بیماری همه‌گیر تأثیر زیادی در آموزش جهانی داشته باشد. پیش‌بینی می‌گردد این عنصر تأثیر مثبتی بر آموزش جهانی داشته و یک نعمت در تعلیم و تربیت جهانی بود (پریاناکا سینق^۱، ۲۰۲۰). شیوع ویروس کرونا، بر سیستم آموزش عوارض زیادی را به خود اختصاص داد و بیشتر مدارس و دانشگاه‌ها به سمت مطالعه آنلاین رفتند. بسترهای نرم‌افزاری که برای آموزش و یا کلاس به‌طور چشمگیری استفاده می‌کردند ۳۶۰ درجه به چرخش درآمدند و از این‌رو، بسیاری از برنامه‌های نرم‌افزاری و شرکت‌های آنلاین نجات پیدا کردند؛ اما اینکه این نوع آموزش برای شاگردان یک مزیت یا محرومیت است، جای تردید است (بانسل^۲، ۲۰۲۰). با این شرایط چه خواهیم یا نه، مربیان باید شیوه تدریس خود را تغییر دهند. همه‌گیری ویروس کرونا معلمان را برای تدریس در خانه تقویت می‌کند. این شرایط معلمان را مجبور می‌کند تا از طریق سیستم آنلاین به دانش آموزان آموزش دهند. در

توسعه آموزش رسمی، پرورش حرفه‌ای آموزگاران را در ارتباط با یکدیگر سازمان‌دهی می‌کند. آشنایی و سازگاری آموزگاران با فناوری آموزشی در فضای مجازی و بهره برداری از آن نیازمند آموزش است. مهمتر از آموزش، شیوه استفاده از این فناوری‌های آموزش و روش سازگاری این ابزارها با هدف، برنامه‌ها و محتوای آموزشی است که بسیار ضروری است. چنانچه آموزگاران از بکارگیری فناوری‌های آموزشی در فضای مجازی احساس رضایت کنند و از راه‌های گوناگون حمایت شوند که آموزش خود را به کمک فناوری‌های نو اثربخش سازند، به مهم‌ترین عامل ترویج فناوری در آموزش و پرورش تبدیل خواهند شد. قابلیت‌های بستر فضای مجازی برای تعلیم و تربیت کمک می‌کنند تا ساختارهای خود را همگام با تحولات زمان توسعه دهیم؛ و به گسترش آموزش، تأکید بر آموزش مداوم، یادگیری مادالعمر بپردازیم. کیفیت آموزش‌ها را توسعه بخشیم و بر نشاط و خودانگیزی خودآموزان بیفزاییم، آموزش را به هنگام، ارزان، اثربخش، انعطاف‌پذیر، سریع و کاربردی و محیطی مناسب برای سازمان‌دهی و تولید فناوری فکری جدید فراهم کنیم (طورانی و رستمی، ۱۳۹۷).

ویروس کرونا و آموزش مجازی

دبیرکل سازمان بهداشت جهانی اعلام کرده که "کووید ۱۹" (بیماری‌ای که ویروس کرونا عامل آن است) به مرحله همه‌گیری جهانی رسیده است و ابتلای صدها هزار نفر به این ویروس گزارش شده و ده‌ها هزار تن جان خود را به دلیل این بیماری از دست داده‌اند. شیوع ویروس کرونا از چین آغاز شد و مرکز بیماری شهر ووهان با تقریباً ۹ میلیون نفر جمعیت بوده است. با شیوع کرونا مدارس و دانشگاه‌ها در کشورهای درگیر این بیماری تعطیل شدند و همه اقدام به ارائه آموزش از راه دور کردند؛ اینترنت، گوشی هوشمند، لپ‌تاپ و کامپیوتر از ابزارهای مهم برای برقراری کلاس‌های مدارس و دانشگاه‌ها شد که در کشور ایران نیز هم از این طریق، آموزش به دانش آموزان و دانشجویان ارائه گردید. کشور ایران سناریوهای مختلفی برای بهبود وضعیت آموزش در منزل را ارائه و اجرایی کرد که از جمله آنها می‌توان به آموزش دروس از طریق شبکه تلویزیونی آموزش، تهیه لوح‌های فشرده آموزشی و تدوین درسنامه اشاره کرد. آموزش و پرورش و دانشگاه‌ها تمام تلاش خود را بکار گرفتند که دانش آموز و

¹ Priyanka Singh

² Bansal

پیشرفته بیفتند. سامانه شاد، همان بستری است که برای آموزش مجازی دانش آموزان در نظر گرفته شده است. در این سامانه آموزش به صورت آنلاین انجام می‌شود و دانش آموزان موظف هستند در ساعات مقرر، در کلاس‌های مجازی شرکت کنند. چنانچه امکان حضور در کلاس‌های آنلاین برای دانش آموز وجود نداشته باشد، می‌تواند از فایل‌های ذخیره شده آنها استفاده نماید اما باید این موضوع را با معلم و مدیر مدرسه خود مطرح کنند. ممکن است این سؤال برای شما مطرح شود که اگر دانش آموز در کلاسی شرکت نکند، مسئولین مدرسه چگونه متوجه می‌شوند؟ ورود و خروج دانش آموزان در این شبکه آموزشی ثبت می‌گردد، یعنی حضور و غیاب آنها کاملاً تحت کنترل قرار دارد. همچنین اگر دانش آموزی بدون هماهنگی، کلاس درس خود را ترک کند، برای او غیبت در نظر گرفته می‌شود.

عباسی و همکاران (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان "بررسی تجارب زیسته آموزگاران ابتدایی از فرصت‌ها و چالش‌های تدریس در برنامه شاد" به این نتیجه رسیدند که برنامه شاد فرصت‌هایی مانند: افزایش سرعت ارائه اطلاعات، ایجاد انگیزه در آموزگاران برای افزایش سواد رسانه‌ای، شناخته شدن آموزگاران خلاق و فرصتی برای انتقال تجارب، مسئولیت‌پذیری بیشتر برای آموزگاران، جذابیت بیشتر برای دانش آموزان، انعطاف‌پذیری در ساعت شروع کلاس را به همراه داشته است. همچنین آنها عواملی مانند عدم دسترسی برابر همه دانش آموزان به ابزارهای ارتباطی، کند بودن سرعت اینترنت و افزایش هزینه‌های خانواده‌ها، دشوار بودن سنجش واقعی یادگیری، عدم وقت‌گذاری آموزگار برای تدریس و کاهش انگیزه دانش آموزان را به عنوان چالش‌ها و مشکلات شبکه شاد معرفی کردند.

محمدی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهش خود به بررسی "تجارب زیسته والدین از چالش‌های آموزش مجازی در زمان شیوع پاندمی کرونا" پرداختند. محاسن و معایب آموزش مجازی در شبکه‌های اجتماعی را در پنج مقوله آموزشی (محاسن: تداوم تحصیل و ایجاد فرصت خلاقیت؛ معایب: عدم تمایل به انجام تکالیف کلاسی و کاهش پایبندی به مقررات نظم و انضباط کلاسی) اجتماعی (محاسن: آزادی عمل دانش آموزان و نظارت بیشتر والدین؛ معایب: حذف فعالیت گروهی و تنبلی و حواس-پرتی دانش آموزان) فرهنگی (محاسن: ورود آموزش

واقع، برای معلمان مناطق شهری مشکلی ایجاد نمی‌شود زیرا آنها عادت دارند از آن استفاده کنند. این مشکلات برای معلمان دور از شبکه اینترنت بیشتر است. گاهی اتفاق می‌افتد دانش آموزان مشکلاتی از قبیل سیگنال ضعیف داشته و یا حتی دسترسی به اینترنت و روند آموزش و یادگیری با مشکل مواجه شود (هنی^۱، ۲۰۲۰).

پیشینه پژوهش

حاجی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان "بازنمایی مشکلات آموزش در فضای مجازی با استفاده از برنامه شاد در دوره پاندمی کرونا: یک مطالعه پدیدار-شناسی" بیان کردند که با شیوع پاندمی کرونا، شرایط بی‌سابقه‌ای بر سیستم آموزشی کشور تحمیل شده به طوری که در حال حاضر، آموزش در مدارس به صورت مجازی پیگیری می‌شود. که در چهارچوب رویکرد کیفی و با روش پدیدارشناسی انجام شده است. داده‌ها با استفاده از مصاحبه نیمه‌ساختار یافته گردآوری شدند. مشارکت کنندگان ۲۰ نفر از آموزگاران مدارس مقطع ابتدایی شهرستان مهاباد بودند که از طریق نمونه‌گیری هدفمند از نوع ملاکی انتخاب شدند و مصاحبه‌ها تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. تحلیل داده‌ها با استفاده از روش هفت مرحله‌ای کلایزی انجام پذیرفت. یافته‌های پژوهش نشان داد که ادراک معلمان از مشکلات و چالش‌های آموزش در برنامه شاد، شامل ۶ مضمون کلی، مشکلات مربوط به دانش‌آموزان و والدین (۳ زیر مضمون) مشکلات مربوط به معلمان (۳ زیر مضمون) مشکلات محتوا (۲ زیر مضمون) مشکلات تجهیزات (۲ زیر مضمون) مشکلات سازمانی (۲ زیر مضمون) مشکلات ارزشیابی (۲ زیر مضمون) می‌باشد.

درویش‌زاده (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان "مشخصات نویسندگان مقاله میزان اثربخشی فضای مجازی (برنامه شاد) در میزان یادگیری دانش آموزان" بیان کردند، عنوان شاد، برگرفته از عبارت "شبکه آموزشی دانش آموزی" می‌باشد. پس می‌توان دریافت که سامانه‌ای تخصصی برای دانش آموزان و فعالیت‌های مربوط به آنها به شمار می‌آید. سامانه آموزش الکترونیکی از سال‌ها پیش در دانشگاه‌ها وجود داشت اما در مدارس چنین امکانی فراهم نبود. از همین رو، آموزش دروس پایه‌های مختلف، ابتدا از طریق رسانه ملی صورت گرفت. این شیوه آموزش از راه دور، بسیار مورد توجه و استقبال مخاطبان قرار گرفت و موجب شد که مسئولین به فکر یک سامانه آموزش مجازی

¹ Henny

راسمیتادیل و همکاران^۳ (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان درک آموزگاران از تدریس آنلاین در دوره شیوع پاندمی کرونا که در کشور اندونزی و با رویکرد کیفی به انجام رسانده، پی بردند در صورتی می‌توان چالش تدریس مجازی را به فرصت تبدیل کرد که همه ذی‌نفعان با هم همکاری داشته باشند.

در کنار تمام مزایا و فرصتهایی که برنامه شاد ایجاد کرده، قطعاً این برنامه به علت نوبت بودن عاری از مشکل نمی‌باشد و مسائلی مانند عدم دسترسی همه دانش آموزان به ابزارهای ارتباطی هوشمند و سرعت پایین اینترنت و کندی برنامه شاد، تنها بخشی از مشکلاتی است که آموزگاران با آن درگیرند. لذا ضروری است که پژوهشگران عرصه تعلیم و تربیت و مدیران مسئول تمام توان خود را جهت شناسایی و کاهش مشکلات برنامه شاد بکار گیرند زیرا بعد از حضوری شدن مدارس نیز این برنامه می‌تواند به‌عنوان مکمل آموزش حضوری، سهم بسزایی در سیستم آموزشی کشور داشته باشد. لذا پژوهش حاضر با هدف بازنمایی مشکلات آموزش در فضای مجازی با استفاده از برنامه شاد در دوره پاندمی کرونا انجام پذیرفته است.

روش تحقیق

پژوهش حاضر، با توجه به هدف اصلی پژوهش، مطالعه کیفی بر اساس رویکرد پدیدارشناسی است. این رویکرد با توجه به اصول هستی‌شناختی خود تا حد امکان بر تجربه‌های دست اول یا تجربه زیسته متمرکز شده و از پرداختن به موضوعات ثانویه خودداری می‌کند چرا که امکان ورود به لایه‌های معنایی تجربه‌های دست دوم را ندارد و در صورت ورود به معرفتی مخدوش و تحریف شده می‌انجامد (حسینی و ایزدی، ۱۳۹۴). ضرورت پدیدارشناسی از آنجا ناشی می‌شود که بسیاری از پدیده‌های علوم انسانی و اجتماعی بنا به ماهیت آنها اندازه‌پذیر نیستند (بازرگان، ۱۳۹۳). با توجه به مشکلات و چالش‌هایی که تدریس در فضای مجازی برای آموزگاران به وجود آورده است و با توجه به برداشت‌های متفاوت آنان از این پدیده، این مطالعه به روش کیفی و با رویکرد پدیدارشناسی سعی در واکاوی ادراک آموزگاران از مشکلات آموزش در فضای مجازی با استفاده از برنامه شاد را دارد.

مجازی به عرصه نظام تعلیم و تربیت و ایجاد تجربه جدید؛ معایب: حذف کاربزمای حضور آموزگار و خستگی و بی‌حوصلگی برخی از والدین) اقتصادی (محاسن: کاهش هزینه ایاب و ذهاب و ضرورت تهیه سخت‌افزار لازم جهت استفاده از شبکه‌های اجتماعی؛ معایب: وقت‌گذاری کم والدین به ویژه والدین شاغل) و فنی ارتقاء سواد رسانه‌ای والدین به‌عنوان حسن؛ معایب: عدم جذابیت بصری ویدئوها و عدم تسلط به فناوری اطلاعات طبقه‌بندی کردند.

سرگزی و همکاران (۱۳۹۹) در مطالعه‌ای با عنوان کرونا و چالش‌های آموزش مجازی در ایران به این نتیجه رسیدند که این بحران می‌تواند به‌عنوان یک فرصت در نظر گرفته شود تا نقص‌ها و کمبودهای زیر ساختی برای تدریس مجازی در ایران شناسایی و در جهت رفع آن تلاش شود.

قولنجی (۱۳۹۹) در مطالعه خود با عنوان بررسی چالش‌ها و مشکلات تدریس فضای مجازی در ایام شیوع ویروس کرونا از دیدگاه آموزگاران پرداخت و نتیجه‌گیری کرد؛ در صورتی که درک و فهم درستی از یادگیری مجازی و فواید آن داشته باشیم می‌تواند به آینده آن امیدوار بود.

دهقان پور (۱۳۹۵) در تحقیق خود با عنوان ارزیابی پذیرش فناوری تبلت در مدارس مشمول طرح هوشمندسازی مدارس شهر تهران به این نتیجه دست یافت که غالب عوامل مطرح در مدل پذیرش فناوری TAM توسط دانش آموزان مورد تأیید قرار گرفت و برای آموزگاران رد شده لذا می‌بایست جهت پذیرش این فناوری توسط آموزگاران، برنامه‌ریزی‌های لازم صورت پذیرد.

فائوزی و همکاران^۱ (۲۰۲۰) در مطالعه‌ای با عنوان آموزگاران ابتدایی و یادگیری مجازی در دوره پاندمی کرونا به این نتیجه رسیدند که آموزگاران در تدریس مجازی با مشکلاتی از قبیل در دسترس نبودن امکانات، مشکلات اینترنت و همکاری والدین روبه‌رو هستند.

کونینگ و همکاران^۲ (۲۰۲۰) در مطالعه خود با عنوان سازگاری آموزگاران با تدریس مجازی در دوره پاندمی کرونا در کشور آلمان، دریافتند که شایستگی آموزگاران در آشنایی با ابزارهای دیجیتال نقش اساسی در سازگاری آنها با تدریس آنلاین دارد.

¹ Fauzi et-al

² König et- al

³ Rasmitadil et al

رسیدیم. انجام مصاحبه‌ها با هماهنگی وقت و زمان مصاحبه با مشارکت کنندگان در دفتر کار آموزگار و محیط آرام انجام شد. قبل از مصاحبه اهداف و سؤالات پژوهش در اختیار مصاحبه‌شوندگان قرار داده شد که هر مصاحبه حدود ۳۰ تا ۵۰ دقیقه طول کشید لازم به ذکر است با توجه به شیوع ویروس کرونا تمام دستورالعمل‌های بهداشتی از طرف مصاحبه‌کننده و مصاحبه‌شونده در طول مدت مصاحبه رعایت گردید. مشخصات مصاحبه‌شوندگان در جدول (۱) آورده شده است.

جدول ۱- مشخصات مصاحبه‌شوندگان

شرکت کننده	جنسیت		سابقه تدریس به سال	میزان تحصیلات	پایه تدریس	شرکت کننده	جنسیت		سابقه تدریس به سال	میزان تحصیلات	پایه تدریس
	زن	مرد					زن	مرد			
۱	*		۲	کارشناسی ارشد	ششم	۱۱	*		۲	کارشناسی ارشد	ششم
۲	*		۷	دکتری	متوسطه دوم	۱۲	*		۷	دکتری	متوسطه دوم
۳	*		۲	کارشناسی	سوم	۱۳	*		۲	کارشناسی	سوم
۴	*		۱۴	کارشناسی ارشد	دوم	۱۴	*		۱۴	کارشناسی ارشد	دوم
۵	*		۱	کارشناسی	پنجم	۱۵	*		۱	کارشناسی	پنجم
۶	*		۱۰	کارشناسی	اول	۱۶	*		۱۰	کارشناسی	اول
۷	*		۳	کارشناسی ارشد	سوم	۱۷	*		۳	کارشناسی ارشد	سوم
۸	*		۹	کارشناسی	پنجم	۱۸	*		۹	کارشناسی	پنجم
۹	*		۲	کارشناسی ارشد	ششم	۱۹	*		۲	کارشناسی ارشد	ششم
۱۰	*		۵	کارشناسی ارشد	پنجم	۲۰	*		۵	کارشناسی ارشد	پنجم

قابلیت انتقال‌پذیری و قابلیت تأیید پذیری داده‌ها. در این تحقیق از تأیید همکار نیز بهره گرفته شد و با توجه به ضریب توافق ۹۱ درصدی بین دو کدگذار، پایایی تأیید شد.

یافته‌ها

بررسی دیدگاه آموزگاران و مرور نظام‌مند مصاحبه‌ها درباره مشکلات و چالش‌های تدریس در فضای مجازی با استفاده از برنامه شاد، منجر به شناسایی ۱۰ مضمون اصلی شامل: ۱- مشکلات مربوط به دانش‌آموزان ۲- مشکلات مربوط به والدین ۳- مشکلات مربوط به برنامه شاد ۴- مشکلات مربوط به مدیران ۵- مشکلات مربوط به آموزگاران و دانش‌آموزان ۶- مشکلات آموزگاران ۷-

برای گردآوری داده‌ها در تحقیق حاضر، جهت بررسی تجارب آموزگاران از برنامه آموزش مجازی شاد از مصاحبه نیمه‌ساختار یافته استفاده شده است. مشارکت کنندگان در این پژوهش، به روش نمونه‌گیری هدفمند ملاک محور انتخاب شدند. حجم و تعداد افراد مصاحبه‌شونده به اشباع نظری سؤال‌های پژوهش بستگی دارد. در این مطالعه بعد از انجام مصاحبه با ۳۰ نفر از آموزگاران سه مقطع شهرستان فریدن که سابقه تدریس در فضای مجازی (برنامه شاد) داشتند به اشباع داده‌ها

پس از پایان مصاحبه با استفاده از راهبرد هفت مرحله‌ای کلایزی^۱ داده‌ها تحلیل شد. این روش شامل ۷ مرحله است ۱- خواندن دقیق کلیه توصیف‌ها و یافته‌های مهم شرکت کنندگان ۲- استخراج عبارات مهم و جملات مرتبط با پدیده ۳- مفهوم بخشی به جملات مهم استخراج شده ۴- مرتب‌سازی توسط شرکت کنندگان و مفاهیم- سازی مشترک در دسته‌های خاص ۵- تبدیل کلیه عقاید استنتاج شده به توصیفات کامل و جامع ۶- تبدیل توصیفات کامل پدیده به یک توصیف خلاصه، واقعی و مختصر ۷- معبرسازی نهایی، قابلیت اعتبار پذیری،

^۱ Colaizzi

مشکلات محتوا ۸- مشکلات تجهیزات ۹- مشکلات نتایج در جدول (۲) آمده است. سازمانی ۱۰- مشکلات ارزشیابی و ۵۲ زیر مضمون شد که

جدول ۲- مضمون‌های اصلی و مضمون‌های فرعی

مضمین اصلی	مضمین فرعی
مشکلات مربوط به دانش آموزان	عدم مسئولیت‌پذیری
	کم‌تحرکی دانش آموزان
	عدم جذابیت بصری
	کمتر شدن زمان آموزش
	حذف فعالیت‌های گروهی
	حواس‌پرتی دانش آموزان
	گشت‌زنی اینترنتی برای ساعاتی طولانی در فضای مجازی برای امور غیر درسی
	مدیریت نکردن زمان کلاس و استراحت
	کاهش انگیزه دانش آموزان
	عدم تمایل به انجام تکالیف (تنبلی)
مشکلات مربوط به والدین	وقت‌گذاری کم والدین (بخصوص والدین شاغل)
	انتظارات بیجا از والدین برای انجام تکالیف و کمک‌رسانی و حضور در کلاس بجای دانش‌آموز
	واگذاری مسئولیت‌ها به والدین
	نیازمند گوشزد والدین برای انجام تکالیف و حضور در کلاس
	افزایش هزینه برای خانواده
مشکلات مربوط به برنامه شاد	عدم به روز رسانی برنامه شاد
	مشکل در احراز هویت آموزگاران
	عدم نصب برنامه شاد در گوشی‌های مدل پایین و گوشی‌های آیفون
	کامل نبودن شاد (بسترسازی ناموفق)
	کندی برنامه شاد
	عدم پشتیبانی شاد (ایرادات فنی)
	عدم تسلط مدیر بر دانش آموزان
مشکلات مربوط به مدیران	عدم آموزش مدیران برای مدیریت جدید فضای مجازی
	شکسته شدن حرمت بین مدیران و دانش آموزان
	برگزاری کلاس‌ها غیر از ساعت صبح به لحاظ ترافیک نت
	یک طرفه بودن ارتباط و نبود ارتباط (چهره به چهره) که جزو ملزومات آموزش و یادگیری است
	اتلاف وقت کلاس در رابطه با قطعی نت به صورت مداوم
مشکلات مربوط به آموزگاران و دانش آموزان	کاهش پایداری به مقررات و نظم کلاسی
	عدم انجام تکالیف در ساعت مشخص توسط دانش آموز
	روش‌های تدریس کلیشه‌ای و نامناسب
	نداشتن گوشی هوشمند
	عدم تعامل و همفکری بین آموزگاران
مشکلات مربوط به آموزگاران	عدم آموزش در استفاده از فضای مجازی به معلمان به صورت حرفه‌ای با اصول آموزش مجازی

مضامین اصلی	مضامین فرعی
مشکلات محتوا	استرس آموزگاران در بیان صحبت‌ها و مثال‌ها به راحتی و ترس از فضای مجازی و تبدیل شدن به سوژه دشوار بودن سنجش واقعی یادگیری دانش آموز
	ناهماهنگی بین آموزش‌ها و کارهای عملی و تمرین کتاب‌های قدیمی و فضای آموزشی جدید سختی‌های تولید محتوا برای ارائه مداوم، و نیاز هر روزه به تولید
مشکلات تجهیزات	نبود اینترنت با سرعت مناسب و مشکلات زیرساختی شاد
	هزینه‌های گزاف اینترنت
	نبود اینترنت در مناطق محروم
	سامانه ترافیک برنامه شاد و به روز رسانی نشدن
	دسترسی نداشتن همگان به برنامه شاد
	عدم امکان تغییر شماره سیم کارت وارد شده
مشکلات سازمانی	عدم احراز هویت دانش آموزان و آموزگاران تا به الان
	عدم نصب برنامه شاد بر روی همه گوشی‌ها
	دوره‌های ضمن خدمت ناکارآمد متناسب با فضای جدید
	نظارت شدید
مشکلات ارزشیابی	پایین بودن کیفیت سیستم آموزش مجازی نسبت به آموزش حضوری
	نبود زیر ساخت‌های نرم‌افزاری و سخت‌افزاری
	نبودن نظارت دقیق و بروز پدیده تقلب و فساد سفید
	عدم وجود بازخورد مناسب و چهره به چهره و مشخص نبودن

الف) مشکلات مربوط به دانش آموزان

از اولین مشکلاتی که از نظر آموزگاران شناسایی گردید و ریشه‌یابی شد. مربوط به دانش آموزان بود. این مشکلات عبارتند از:

۱- عدم مسئولیت‌پذیری: شاگردان به موقع در کلاس حاضر نمی‌شدند، بعضی از دانش آموزان اصلاً تکلیفی نمی‌فرستند و در چند مورد وقتی معلم از شاگردان تکلیف می‌خواست شاگردان ادعا می‌کردند که در آن لحظه اینترنت قطع بوده و صدای معلم را نشنیده‌اند. (مصاحبه شونده شماره ۸).

۲- کم‌تحرکی دانش آموزان: قبل از شیوع کرونا، در خانه و مدرسه همواره به دانش آموزان توصیه می‌شد که از فضای مجازی یا بازی‌های رایانه‌ای برای جلوگیری از کم‌تحرکی و سایر آسیب‌ها فاصله بگیرند اما اکنون آموزش آنان سوار بر موج فضای مجازی و الکترونیکی است و این قشر پای ثابت کلاس‌ها و بازی‌های مجازی هستند (مصاحبه شونده شماره ۱۵).

۳- عدم جذابیت بصری: استفاده نکردن از عناصر متفاوت آموزشی مانند صوت، تصویر، متن و تعامل با فراگیر موجب عدم جذابیت فضای کلاس و فراگیری هدفمند می‌شود. (مصاحبه شونده شماره ۲۶).

۴- کمتر شدن زمان آموزش: در ایران همبستگی بین ساعات آموزش و عملکرد تحصیلی به وجود آمده است و این به این معناست که زمان آموزشی کمتر باعث می‌شود عملکرد یادگیری بشدت پایین بیاید (مصاحبه شونده شماره ۲۲).

۵- حذف فعالیت‌های گروهی: استفاده از فعالیت مشارکتی، فرصت‌های یادگیری را برای تمام دانش آموزان فراهم می‌نماید تا بتوانند با کشف، حدس و استدلال منطقی به حل مسائل از قبل پیش‌بینی نشده، بپردازند. وقتی فعالیت گروهی نباشد دانش آموزان به دانش و اطلاعات نو دست پیدا نمی‌کنند (مصاحبه شونده شماره ۲۵).

۴- نیازمند گوشزد والدین برای انجام تکالیف و حضور در کلاس

۵- افزایش هزینه برای خانواده

خرید گوشی هوشمند و هزینه سنگین اینترنت برای بسیاری از خانواده‌ها مشکل‌ساز شده است (مصاحبه شونده شماره ۱۴).

پ) مشکلات مربوط به برنامه شاد

۱- عدم به روز رسانی برنامه شاد مشکل از به روز نشدن شاد از سناد هست (سناد منبع تغذیه و بانک اطلاعاتی شاد است) و باید فعلا صبر کنیم تا این مشکل برطرف شود (مصاحبه شونده شماره ۲۰).

۲- مشکل در احراز هویت آموزگاران با وجود اینکه اسامی و شماره همراه آموزگاران وارد سناد شده است، اما در شاد احراز هویت نمی‌شوند.

۳- عدم نصب برنامه شاد در گوشی‌های مدل پایین گوشی‌های آیفون خطای عدم نصب نرم‌افزار شاد به خاطر پایین بودن نسخه سیستم عامل گوشی یا عدم مطابقت نرم‌افزار شاد با سیستم عامل دستگاه (مصاحبه شونده شماره ۱۹).

۴- کامل نبودن شاد (بسترسازی ناموفق) مثلا برای دیدن پیام، دانش آموز باید از شاد خارج و مجدد وارد شود که این کار زمان‌بر است (مصاحبه شونده شماره ۱۷).

۵- کندی برنامه شاد یکی از دلایل کندی برنامه می‌تواند به خاطر مشکلات ترافیک و سرعت اینترنت باشد (مصاحبه شونده شماره ۷).

۶- عدم پشتیبانی شاد (ایرادات فنی) فیلم‌های با حجم بالا و با کیفیت مناسب امکان بارگذاری در شاد رو ندارند و فیلم‌ها نیز بعد از ۲۴ ساعت در لایو زنده حذف می‌شوند (مصاحبه شونده شماره ۲۷).

ت) مشکلات مربوط به مدیران

۱- عدم تسلط مدیر بر دانش آموزان به خاطر عدم قانون متناسب با شرایط جدید، مدیر نمی‌تواند بر دانش آموزان نظارت داشته باشد (مصاحبه شونده شماره ۹).

۶- حواس‌پرتی دانش آموزان: نور شدید یا ضعیف موبایل، صداهای ناهنجار و گیج کننده محیط، تبلیغات اینترنتی موبایل، روشن بودن رسانه‌های صوتی و تصویری و ... می‌تواند تمرکز دانش آموز را از بین ببرد (مصاحبه شونده شماره ۱).

۷- گشت‌زنی اینترنتی برای ساعاتی طولانی در فضای مجازی برای امور غیر درسی: اعتیاد به اینترنت می‌تواند مشکلات جدی تحصیلی و خانوادگی برای مخاطبان‌ش به وجود آورد. (مصاحبه شونده شماره ۲۷).

۸- مدیریت نکردن زمان کلاس و استراحت زمان: از منابع غیر قابل برگشت در سازمان‌دهی فعالیت‌ها می‌باشد. مدیریت زمان از عناصر اصلی موفقیت فردی محسوب می‌شود، لذا در برنامه‌ریزی باید به این عامل توجه ویژه شود. آموزش و پرورش نیز به‌عنوان یکی از فعالیت‌های عمده جوامع از تأثیر عامل زمان مستثنی نیست. (مصاحبه شونده شماره ۱۷).

۹- کاهش انگیزه دانش آموزان: انگیزه، پایه و بنیاد هر آموزشی است و بر کسی پوشیده نیست که قوای محرکه آدمی برای هر فعالیتی است. با توجه به این مشکل می‌توان گفت دانش آموزان علاقه چندانی به آموزش مجازی ندارند (مصاحبه شونده شماره ۵).

۱۰- عدم تمایل به انجام تکالیف (تنبلی): نداشتن تمایل به تلاش برای انجام تکالیف، به دلیل نبود نظارت دقیق معلم و والدین و انگیزه و رقابت می‌باشد. (مصاحبه شونده شماره ۲۸).

ب) مشکلات مربوط به والدین

۱- وقت‌گذاری کم والدین (بخصوص والدین شاغل) والدین برای نظارت و کنترل در استفاده درست از فضای مجازی و انجام تکالیف وقت کافی ندارند. یکی از مشکلاتی که تقریباً همه آموزگاران به آن اشاره کردند بی‌توجهی والدین به بچه‌ها در این شرایط بود، این یکی از مواردی بود که آموزگاران به‌صورت کلی با آن مشکل داشتند. بدون تردید اگر در امر تعلیم و تربیت همراهی و همکاری والدین و خانواده‌ها نباشد احتمال موفقیت در آن بسیار کم خواهد بود (مصاحبه شونده شماره ۱۴).

۲- انتظارات بیجا از والدین برای انجام تکالیف و کمک‌رسانی و حضور در کلاس بجای دانش‌آموز

۳- واگذاری مسئولیت‌ها به والدین

مجازی به خود آنها مرتبط است این مشکلات عبارتند از:

۱- روش‌های تدریس کلیشه‌ای و نامناسب تعدادی از آموزگاران قبول دارند که روش‌های تدریس خود آنها نیز چندان مناسب با فضای مجازی نیست (مصاحبه شونده شماره ۲۴).

۲- نداشتن گوشی هوشمند نبود امکانات روی آموزش تأثیر بسزایی دارد.

۳- عدم تعامل و همفکری بین آموزگاران همفکری و کمک گرفتن از همکاران که قبلاً در مدرسه انجام می‌شد؛ حال که این امکان از آنها سلب شده. وجود همکارانی یاری دهنده همواره برای آموزگاران در جهت رفع نقایص آموزش از اهمیت برخوردار است (مصاحبه شونده شماره ۳).

۴- عدم آموزش در استفاده از فضای مجازی به معلمان به صورت حرفه‌ای با اصول آموزش مجازی برخی معلمان معتقد بودند که سازمان آموزش و پرورش در جهت دانش‌افزایی و به روز کردن دانش و مهارت معلمان، تلاش چندانی نمی‌کند (مصاحبه شونده شماره ۱۳).

۵- استرس آموزگاران در بیان صحبت‌ها و مثال‌ها به ترس از فضای مجازی و تبدیل شدن به سوژه شده است.

بعضی از مصاحبه شونده‌ها به آن اشاره داشتند که همیشه دغدغه اینکه خدای نکرده حرفی یا فیلمی از ما پخش شود که تبدیل به آبروریزی و بدنامی شود که بر عملکرد آنها تأثیر منفی گذاشته (مصاحبه شونده شماره ۲۸).

۶- دشوار بودن سنجش واقعی یادگیری دانش آموز معلمان به این اعتقاد داشتند که توانایی نظارت دقیق بر عملکرد دانش آموزان را ندارند و همچنین تقلب نیز به یک پدیده شایع در فضای مجازی تبدیل شده است، لذا نمی‌توانند آنها را به درستی ارزشیابی کنند (مصاحبه شونده شماره ۱۵).

د) مشکلات محتوا

۱- ناهماهنگی بین آموزش‌ها و کارهای عملی و تمرین کتاب‌های قدیمی و فضای آموزشی جدید قطعاً کتاب‌های قدیمی که برای تدریس حضوری تألیف شده‌اند کارآمد لازم را برای فضای مجازی نخواهند داشت (مصاحبه شونده شماره ۱۱).

۲- عدم آموزش مدیران برای مدیریت جدید فضای مجازی

مدیران مدارس باید بتوانند نقش مدرسه را در بستر مجازی بازسازی کنند و بر آن نظارت داشته باشند تا مأموریت خود را به خوبی انجام دهند. برای مدیران فرصت پیمودن راه‌های جدید و آزمودن خلاقیت‌های نو و تازه فراهم شده که باید برای ارتقاء و پیشرفت خود از آن بهترین استفاده را ببرند و چالش کرونا را به یک فرصت جدید تبدیل کنند.

۳- شکسته شدن حرمت بین مدیران و دانش آموزان به دلیل موجه جلوه دادن غیبت به دلایل شرایط موجود از قبیل سرماخوردگی، نبودن نت و... (مصاحبه شونده شماره ۲۳).

ج) مشکلات مربوط به آموزگاران و دانش آموزان

۱- برگزاری کلاس‌ها غیر از ساعت صبح به لحاظ ترافیک نت

این مسأله بر کارایی دانش آموز هنگام آموزش و یادگیری تأثیرگذار است.

۲- یک طرفه بودن ارتباط و نبودن ارتباط (چهره به چهره) که جزو ملزومات آموزش و یادگیری است این شیوه انتقال یک طرفه اطلاعات را تداعی می‌کند (مصاحبه شونده شماره ۳۰).

۳- اتلاف وقت کلاس در رابطه با قطعی نت به صورت مداوم

تدریس آنلاین به سختی انجام می‌شود و گاهی دانش آموزان و خود ما هم در ارسال ویس مشکل داریم.

۴- کاهش پایبندی به مقررات و نظم کلاس پیشنهاد می‌شود قوانین کلاسی با هدف رعایت نظم و انضباط، تقویت توانایی کنترل رفتار، رعایت حقوق دیگران و به طور کلی ارائه یک چهارچوب برای رفتار در کلاس با همکاری معلم و شاگردان وضع گردد (مصاحبه شونده شماره ۱۱).

۵- عدم انجام تکالیف در ساعت مشخص توسط دانش آموز

دانش آموزان در زمان مقرر تکالیف‌شان را ارائه نمی‌کنند، پیام‌های پی‌درپی معلم، بیانگر تذکراتی راجع به رعایت این موارد می‌باشد (مصاحبه شونده شماره ۴).

چ) مشکلات مربوط به آموزگاران

این دسته از مشکلاتی که توسط آموزگاران شناسایی شد مربوط به خود آنها بود در واقع، آموزگاران اعتقاد داشتند که بخشی از مشکلات تدریس در فضای

مشکلات عدیده‌ای، برای آنها به ارمغان آورده است (مصاحبه شونده شماره ۱۲).

۲- نظارت شدید

از جمله مسائلی که بعضی از آموزگاران مطرح کردند زیر ذره بین بودن و نظارت شدیدی بود که بر آنها اعمال می‌شود (مصاحبه شونده شماره ۵).

۳- پایین بودن کیفیت سیستم آموزش مجازی نسبت به آموزش حضوری

معلم در کلاس حضوری از طریق کلام، زبان بدن، حالت چهره و بازخوردهایی که به دانش آموزان می‌داد آنها را در جهت رسیدن به اهداف درسی راهنمایی می‌کرد اما با مجازی شدن، فضای ارتباط مستقیم را از دست دادند (مصاحبه شونده شماره ۱۳).

۴- نبود زیر ساخت‌های نرم‌افزاری و سخت‌افزاری

در آموزش به چالش‌های گوناگون این نهاد در حوزه‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری مربوط است. وجود سخت‌افزار برای پیشبرد هر امری ضروری است و تا زمانی که امکانات اولیه و کافی در اختیار مجریان نباشد نتیجه‌ای حاصل نمی‌شود. (مصاحبه شونده شماره ۳۰).

(ز) مشکلات ارزشیابی

۱- نبودن نظارت دقیق و بروز پدیده تقلب و فساد سفید
۲- عدم وجود بازخورد مناسب و چهره به چهره و مشخص نبودن

با استفاده از ارزشیابی است که آموزگار می‌تواند پی ببرد به چه میزان در امر آموزش موفق بوده است و دانش آموزان هم با بازخوردهایی که از آموزگار دریافت می‌کنند به موفقیت‌ها و مشکلات در یادگیری خود آگاه می‌شوند که مجازی شدن کلاس‌ها آموزگاران را در این زمینه با چالش‌هایی روبه‌رو کرده است (مصاحبه شونده شماره ۶).

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به اینکه در حال حاضر تمامی فعالیت‌های آموزشی کشور در بستر آموزش مجازی (برنامه‌شاد) صورت می‌گیرد، پژوهش حاضر با هدف بازنمایی و مشکلات آموزش در فضای مجازی با استفاده از برنامه شاد در دوره پانومی کرونا صورت گرفته است. از دیدگاه آموزگاران شرکت کننده در مطالعه آنچه به‌عنوان چالش و مشکلات، شناسایی و مطرح شد شامل ۱۰ مضمون اصلی و ۵۲ زیر مضمون شد. مضامین اصلی شامل: ۱- مشکلات مربوط به دانش‌آموزان؛ ۲- مشکلات مربوط به والدین؛ ۳- مشکلات

۲- سختی‌های تولید محتوا برای ارائه مداوم، و نیاز هر روزه به تولید

آموزگاران معتقد بودن محتوای استاندارد زیادی در دسترس ندارند و مجبور هستند خودشان هر روزه به تولید محتوا بپردازند که امری وقت‌گیر و طاقت‌فرساست. وجود منابع و کتاب‌های کارآمد درسی از ملزومات یک آموزش اثربخش می‌باشد (مصاحبه شونده شماره ۱۲).

(ذ) مشکلات تجهیزاتی

اصلی‌ترین مشکل و چالش جهت تدریس مجازی از نظر آموزگاران نبود امکانات و تجهیزات مناسب می‌باشد. خیلی از دانش آموزان به گوشی دسترسی ندارند. دانش آموزان با استعدادی هستند که به دلیل نبود امکانات مناسب داره آینده آنها نابود می‌شود (مصاحبه شونده شماره ۲).

۱- نبود اینترنت با سرعت مناسب و مشکلات زیرساختی شاد

قطعی‌های مکرر و عدم ارسال فیلم با حجم بالا در ساعت کلاس آنلاین هنگام آموزش مشکل آفرین است. (مصاحبه شونده شماره ۲۹).

۲- هزینه‌های گزاف اینترنت

یک معطل جدی برای برخی والدین می‌باشد (مصاحبه شونده شماره ۱۹).

۴- نبود اینترنت در مناطق محروم

امکان استفاده از آموزش از آنها سلب شده است (مصاحبه شونده شماره ۱۶).

۵- سامانه ترافیک برنامه شاد و به روزرسانی نشدن آن

عدم به روزرسانی کارآمد برنامه شاد مشکل اصلی این برنامه می‌باشد (مصاحبه شونده شماره ۱).

۶- دسترسی نداشتن همگان به برنامه شاد

۷- عدم امکان تغییر شماره سیم کارت وارد شده

۸- عدم احراز هویت دانش آموزان و آموزگاران تا به الان

۹- عدم نصب برنامه شاد بر روی همه گوشی‌ها

عدم نصب بر روی گوشی آیفون و گوشی‌های مدل پایین (مصاحبه شونده شماره ۲۱).

(ر) مشکلات سازمانی

۱- دوره‌های ضمن خدمت ناکارآمد متناسب با فضای جدید

آموزگاران اعتقاد داشتند که نه تنها کمک مناسبی برای سازگار شدن با این شرایط جدید به آنها نمی‌شود، بلکه برنامه‌های نامناسب سازمان و قوانین عجیب و ناکارآمد

هستند (صفری، ۱۳۹۸). مشکل شناسایی شده توسط آموزگاران مشکلات ارزشیابی می‌باشد که دارای دو زیر مضمون نبود نظارت دقیق و بروز پدیده تقلب و عدم وجود بازخورد مناسب و چهره به چهره می‌باشد. ارزشیابی دقیق، وسیله‌ی اساسی اندازه‌گیری موفقیت است. علاوه بر این، ارزشیابی همواره نیروی پیش‌برنده بهبود آموزشی است (بهرنگی، ۲۰۰۲). از طرف دیگر، بازخورد، که نقش مهمی در پیشبرد و ارتقای سطح کیفی و کمی دانش‌آموزان دارد حاصل ارزشیابی درست می‌باشد بازخورد، حلقه اتصال بین سنجش و یادگیری است (خوش‌خلق، ۲۰۰۷). آموزگاران مشارکت‌کننده در این پژوهش اعتقاد داشتند به اینکه توانایی نظارت دقیق بر عملکرد دانش‌آموزان ندارند لذا نمی‌توانند آنها را به درستی ارزیابی کنند و همچنین آنها معتقد بودند که تقلب نیز به پدیده شایع در فضای مجازی تبدیل شده است و چون نمی‌توانند ارزشیابی درستی از دانش‌آموزان انجام دهند لذا نمی‌توانند بازخورد کاربردی نیز به آنها ارائه دهند. دیگر دلیل آنها برای مشکل در دادن بازخوردهای مناسب، به مشکلات خود برنامه‌شده، باز می‌گردد. در مطالعاتی که در مورد چالش‌های تدریس در فضای مجازی انجام گرفته به مشکلات ارزشیابی و بازخورد نیز اشاره شده است. عباسی و همکاران (۱۳۹۹) یکی از چالش‌های تدریس در شبکه‌شده را مشکلات ارزشی و بازخورد می‌دانند. محمدی و همکاران (۱۳۹۹) نیز عدم مشاهده عینی انجام فعالیت‌ها و تکالیف دانش‌آموزان توسط آموزگاران را از مشکلات آموزش در فضای مجازی دانسته بودند. بیش از ۱۰ میلیون کودک و نوجوان گوشی به دستی صحبت می‌کنیم که به‌صورت بالقوه، بدون محدودیت به همه پیام‌رسان‌ها و محتواها به راحتی دسترسی داشته، دچار اعتیاد اینترنتی شده‌اند یا در معرض آن قرار دارند. جذابیت این فضای رها شده موجب می‌شود که تعدادی از دانش‌آموزان، دیگر علاقه‌چندانی به درس، مطالب آموزشی و کتاب نداشته باشند و حتی در ساعات آموزشی تنها با اعلام واژه "حاضر" کلاس را رها و وبگردی کنند. و به دلایل متعدد از جمله: اشتغال پدر و مادر، آشنایی کم والدین با فضای مجازی و پنهان‌کاری فرزندان، والدین اشراف چندانی به آسیب‌های این فضا ندارند.

از طرفی همگان شرایط و سبک جدید تدریس و درس خواندن در فضای مجازی را پذیرفتند اما این پذیرش به تنهایی دال بر عملکرد مؤثر کلاس نخواهد بود. هدف آموزش افزایش سطح علمی دانش‌آموزان می‌باشد و

مربوط به برنامه‌شده؛ ۴- مشکلات مربوط به مدیران؛ ۵- مشکلات مربوط به آموزگاران و دانش‌آموزان؛ ۶- مشکلات مربوط به آموزگاران؛ ۷- مشکلات محتوا، ۸- مشکلات تجهیزات؛ ۹- مشکلات سازمانی؛ ۱۰- مشکلات ارزشیابی می‌باشد.

اولین چالش و مشکل مطرح شده در این مطالعه، مشکلات مربوط به دانش‌آموزان و والدین بود. مشکلات دانش‌آموزان و والدین با زیر مضمون‌های بی‌انگیزگی و بی‌علاقگی دانش‌آموزان، وابستگی دانش‌آموزان به فضای مجازی و عدم همکاری والدین بود. در توافق با این یافته‌ها، عباسی و همکاران (۱۳۹۹) در مطالعه خود به-عنوان چالش‌ها و فرصت‌های برنامه‌شده، بیان داشتند که از جمله چالش‌های آموزگاران در برنامه‌شده بی‌انگیزگی دانش‌آموزان و وابستگی آنها به اینترنت است. و نیز در مطالعه پیشینه پژوهش خود دیگران عنوان کرده بودند که یکی از چالش‌های آموزش مجازی در دوره کرونا، عدم همکاری مناسب والدین و بی‌انگیزگی دانش‌آموزان می‌باشد همچنین در مطالعه فائوزی و همکاران (۱۳۹۹) نیز به این معضل اشاره شده بود در تبیین این بخش از نتایج پژوهش می‌توان گفت دانش‌آموزانی که دارای انگیزه هستند می‌توانند بر موقعیت اثر بگذارند و پیشرفت تحصیلی بیشتری داشته باشند و دانش‌آموزان بدون انگیزه زمینه شکست خود را در امر تحصیل فراهم می‌کنند (رضایی، ۱۳۹۴). وابستگی دانش‌آموزان به فضای مجازی که این امر در حال حاضر با توجه به مجازی شدن کلاس‌ها و استفاده بیشتر دانش‌آموزان از اینترنت به مشکلی فراگیرتر تبدیل شده است. عدم همکاری والدین از موضوعات مورد اشاره در پژوهش حاضر بود در این راستا نتایج پژوهش‌ها نشان داده، در شرایطی می‌توان از چالش‌های آموزش مجازی به سلامت عبور کرد که همه‌ذی‌نفعان در آموزش از جمله والدین در امر تدریس دانش‌آموزان همکاری و مساعدت داشته باشند (راسمیتادیل، ۲۰۲۰). دومین دسته از مشکلات و چالش‌های شناسایی شده آموزش در فضای مجازی مربوط به مشکلاتی بود که خود آموزگاران موجب آن بودند که در این بخش روش‌های تدریس کلیشه‌ای بود. قطعاً یکی از عوامل موفقیت در امر آموزش انتخاب روش تدریس مناسب با موقعیت، از سوی یاددهنده می‌باشد. از دیگر زیرمضمون این بخش، عدم همکاری بین آموزگاران بود که یافته‌های پژوهشی نشان دادند که آموزگاران زمانی که با هم همکاری دارند در امر آموزش و تدریس نیز موفق‌تر

برای این فضای مجازی درست و مؤثر آموزش ندیده‌اند، یک طرفه بودن برنامه شاد (چراکه آموزش برنامه دو طرفه است) و در نهایت، معلم می‌تواند فقط لایو گذاری کند که بعد از ۲۴ ساعت در برنامه شاهد حذف آن می‌شود. به روزرسانی شاد به خوبی انجام نمی‌شود؛ سامانه پشتیبانی به خوبی انجام نمی‌شود. و احراز هویت افراد هنوز هم مشکل دارد. برنامه شاد روی همه گوشی‌ها قابل نصب نبوده و نیاز به سیستم عامل اندروید بوده و حتی در گوشی‌های اپل هم قابل نصب نبوده است. سرعت پایین شبکه و بازیابی، احراز هویت دانش آموزان و معلمان، ایرادات فنی که در کار بود و نبودن آموزش درست در شاد از مشکلات مربوط به دبیران می‌باشد که بیشتر در ایران خیلی درسته، شاید نتوانند خوب حرف بزنند یا کلام را به خوبی ادا کنند و در فضایی را که می‌خواستند برایشان خیلی زمان بر بود تا بتواند خودشان را آماده کنند چون شاید آنها هنر صحبت کردن و ارتباط کلامی را کمتر داشته باشند و این افراد بسیار درگیر ضبط صداهای خودشان هستند و ساعت‌های طولانی را به ضبط صدا برای آموزش دانش آموزان اختصاص می‌دهند. در سطح پایین‌تر آموزش رابطه دو طرفه بین معلم و دانش آموز خیلی متفاوت است. معلمین می‌دانند که شیوه یادگیری متفاوت است یعنی بعضی‌ها به چشم معلم نگاه می‌کنند تا یادگیری اتفاق بیفتد در صورتی که در فضای شاد امکان چنین شرایطی نبود. ذهن در صبح آمادگی بیشتری دارد ولی دانش آموزان مجبورند به خاطر ترافیک سامانه شاد بعد از ظهرها کلاس را انجام بدهند که بازیابی ذهنشان بسیار پایین می‌آید.

اما از دیدگاه مدیران؛ از نظر مدیران حرمت‌ها و حریم‌ها شکسته شده (دانش‌آموز اگر ۱۰ دقیقه دیر می‌آید سریع با خانواده تماس گرفته می‌شد و علت را جویا می‌شدند اما حالا دانش‌آموزان سر ساعت در کلاس مجازی حاضر نیستند یا دیر اعلام حضور می‌کنند با بهانه‌های مختلف مثلا می‌گفتند مشکل داریم یا خواب مانده‌ایم و دیگر چون گذشته نمیتوان پیگیر دانش آموزان شد لذا آنها هم از این فرصت سوء استفاده کرده‌اند. نظارت خانواده‌ها برای کلاس‌های آنلاین خیلی کم می‌باشد و نمی‌دانند فرزندشان الان کلاس دارد یا اینترنت گوردی می‌کند. بعضی معلم‌ها از توپیک که در فضای مجازی هنگام ضبط فیلم ممکن است اتفاق بیفتد بسیار نگران هستند و موافق به تماس ویدیویی یا ارسال ویدیو آنلاین نیستند و با ضبط صدا

عملکرد تغییری نکرده و فقط روش عوض شده و دانش‌آموزان نوع جدیدی از آموزش را تجربه می‌کنند یکی از این تصورات؛ مؤثر نبودن این بسته آموزشی است. بی‌توجهی به مطالب و بی‌مسئولیتی دانش آموزان در برابر تکالیف درسی ناشی از عدم اطمینان به آموزش مجازی و نداشتن اطلاعات کافی است و نیز نبودن راهکارهایی برای بهتر شدن آموزش مجازی است. امروزه با توجه به شرایط کرونا تکنولوژی و فناوری بخش جدایی ناپذیری از سیستم آموزشی شده که دانستن روش بهتر شدن آموزش مجازی، کمک بسزایی به معلم می‌کند. لذا ذکر این نکته‌ها ضروری است که تعامل معلم با دانش آموزان یکی از راه‌های انتقال مفاهیم و مطالب است. لذا دانش آموزان نیاز به برقراری ارتباط دیداری و شنیداری با معلم و همکلاسی‌های خود را هم دارند تا یادگیری اجتماعی اتفاق بیفتد. پس چاره آن تشکیل گروه‌های کوچک و برگزاری کلاس با حفظ پروتکل‌های بهداشتی است که موجب ارزیابی دقیق‌تر دانش آموزان و کنترل کلاس مجازی می‌شود، چون در گروه‌های کوچک ضمن برقراری ارتباط عمیق‌تر با دانش آموزان و دریافت بازخورد از آن معلم می‌توانند ارزیابی‌های دقیق‌تری از توانایی‌های دانش‌آموزان داشته باشند و به نقاط ضعف و قوت آن دست یابند. تقویت ارتباط دانش آموزان با یکدیگر در یک گروه مجازی که دانش آموزان بتوانند درباره مباحث آموزشی، کار گروهی و فعالیت‌های درسی خود به گفتگو بپردازند و معلم بخواهد که دانش‌آموزان در این مورد در فضای گروهی با هم صحبت کنند. از طرفی، بعضی از دانش‌آموزان درون‌گرا هستند و یادگیری مطالب آموزشی از طریق فایل‌های آموزشی برای آنها راحت‌تر می‌باشد. دیگر دانش آموزان برون‌گرا هستند و یادگیری آنها در گروه و حضور فعال آنها موجب تعامل با یادگیری می‌شود لذا معلمان باید در فضای غیر از فضای آموزشی شاد با نرم‌افزارهایی مثل ادبه و یا اسکای روم و بیگ بلو باتن از طریق دیداری و شنیداری ارتباط برقرار کنند؛ همچنین پرسش و پاسخ، آزمون‌های آنلاین جذاب. از اهرم‌های دیگر، که دانش‌آموزان برای درس خواندن و حضور فعال در فعالیت‌های کلاسی می‌توان اشاره کرد وجود نمره امتحان است. تا مادامی که پرسش و پاسخ، امتحان، آزمون و از همه مهمتر نمره‌ای در کار نباشد، یادگیری در کار نیست.

اما مشکلاتی در سطح کلان وجود دارد اینکه وزارتخانه نتوانسته خیلی خوب بستر مناسب را تعبیه کند. دبیران

مجازی با قراردادن اینترنت پاک در دسترس خانواده‌ها

۸- کودکان و نوجوانان در اینترنت با اخبار و اطلاعات دروغ، محتوای مستهجن، تهدیدهای سایبری و نظایر آن مواجه‌اند؛ قوانین و سیاست‌هایی برای مقابله با این مشکلات وضع گردد.

۹- فیلتر کردن محتواهای غیراخلاقی، ادبیات جدید با سبک و سیاق خاص، تمسخر مسائل دینی و مذهبی در قالب طنز و دوگانه‌سازی

۱۰- با توجه به نبود فیلترینگ و نصب راحت فیلترشکن‌ها و دسترسی آسان به محتوای ناسالم، باید از متولیان امر مجدانه درخواست کرد در این برهه حساس زمانی و آغاز سال تحصیلی جدید، با ارائه سیم کارت دانش‌آموزی و اینترنت پاک به دانش‌آموزان - به گونه‌ای که فقط برنامه‌های خاصی مانند شاد و محتواهای جذاب فرهنگی و دینی و بازی‌های متناسب با فرهنگ و گروه سنی، در دسترس آنها باشد- از نسل آینده‌ساز کشور صیانت کنند.

۱۱- اشتراک‌گذاری دانش و اطلاعات میان دست‌اندرکاران می‌تواند مفید واقع شود، اما برای اینکه معلمان بتوانند محتواهای آموزشی خود را در معرض ارزیابی هم‌تایان و دانش‌آموزان قرار دهند، در شبکه شاد، ساز و کار مناسبی فراهم شود.

همچنین آموزگاران نیز به سهم خود می‌توانند در جهت رفع این چالش‌ها و مشکلات کارهای مثبتی انجام دهند:

- ۱- در نظر گرفتن تمهیداتی برای افزایش انگیزه دانش‌آموزان و علاقمند کردن آنها به کلاس‌های مجازی
- ۲- برقراری ارتباط مثبت و سازنده با والدین و کم کردن وظایف اضافی به والدین
- ۳- تلاش برای سازگاری با فضای آموزشی جدید و دادن آگاهی و توانمندسازی خانواده‌ها از نظر روانشناختی

راحت‌تر هستند چون می‌توانند گوش بدهند و بعد ارسال کنند و این کار را تکرار می‌کنند تا وقتی که ضبط به کیفیت لازم برسد که موجب هدر رفتن وقت دانش‌آموزان در کلاس‌های آنلاین می‌شود. و نیز بسیاری از وقت کلاس را به اینکه صدا میاد، قطع شده است، می‌گذرد. شاید یک کلاس یک ربع زمان مفید آموزشی را داشته باشد. و نیز در فضای باز موجود، انواع محتواهای غیراخلاقی، ادبیات جدید با سبک و سیاق خاص این فضا و تمسخر مسائل دینی و مذهبی در قالب طنز و دوگانه‌سازی در اختیار نوجوانان قرار می‌گیرد و غیر مستقیم، فرهنگ، ادبیات، سبک زندگی و پایه‌های مذهبی نسل آینده‌ساز را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

پیشنهادهای

با توجه به نتایج پژوهش حاضر و مشکلاتی که بر اساس مصاحبه با آموزگاران در مورد آموزش در فضای مجازی و به‌طور ویژه آموزش در برنامه شاد شناسایی گردید پیشنهادی در این راستا به مدیران و مسئولان و همچنین آموزگاران ارائه می‌گردد. اگرچه با توجه به گستردگی امر آموزش و همچنین چندبعدی بودن مشکلات شناسایی شده، وزارت آموزش و پرورش و آموزگاران به تنهایی نمی‌توانند تمام این موارد را حل و فصل نمایند اما به نوبه خود می‌تواند در کاهش این مشکلات مؤثر عمل کند این توصیه‌ها و پیشنهادها عبارتند از:

- ۱- برگزاری دوره‌های آموزشی و توجیهی برای دانش‌آموزان، معلمان و والدین
- ۲- برگزاری دوره‌های با کیفیت و کارآمد برای افزایش مهارت‌های گوناگون آموزگاران
- ۳- ایجاد گروه‌های کوچک برای تبادل نظر و انتقال تجربیات موفق خود و بیان مشکلات و ایجاد راه حل
- ۴- رفع مشکلات برنامه شاد از سوی سازمان
- ۵- تلاش در جهت اصلاح و مناسب سازی محتوای کتاب متناسب با فضای مجازی و آموزش از راه دور
- ۶- همسان‌سازی آموزش‌ها در کل کشور با برنامه یکپارچه و مدون آموزش سراسری در قالب فیلم و محتوا
- ۷- مدیریت بهینه آموزش‌ها و کاستن از آسیب‌های حضور بی‌حد و حصر دانش‌آموزان در فضای

- منابع
- دانش آموزان (شاد): یک مطالعه پدیدارشناسی. تدریس پژوهی، ۸(۳)، ۲۴-۱.
- غفوری فرد، منصور، رونق آموزش مجازی در ایران: توان بالقوه‌ای که با ویروس کرونا شکوفا شد. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی. ۱۳۹۹؛ ۲۰ (۳۳-۳۴).
- قطبی بابک، ناوخاصی ساسان، قبادی شادی، شهسوار زهرا و کهرزی ناهید. مروری بر بیماری کرونا ویروس جدید، مجله پژوهش سلامت. ۱۳۹۹؛ ۵ (۳): ۱۸۰-۱۸۷.
- کریمیان، فاطمه و رحمت‌زهی، خدانظر، (۱۳۹۷). بررسی تأثیر فضای مجازی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، یازدهمین کنفرانس بین‌المللی روانشناسی و علوم اجتماعی، تهران، شرکت همایش همایشگران مهر اشراق.
- کیا، علی اصغر، (۱۳۸۸). نگاهی به آموزش مجازی، علوم اجتماعی، شماره ۲۴، صص: ۸۸-۸۲.
- محمدی، مهدی، کشاورزی، فهیمه، ناصری جهرمی، رضا، ناصری جهرمی، راحیل و حسام-پور زهرا، میرغفاری فاطمه و همکاران... واکاوی تجارب والدین دانش آموزان دوره اول ابتدایی از چالش‌های آموزش مجازی با شبکه‌های اجتماعی در زمان شیوع ویروس کرونا. نشریه پژوهش‌های تربیتی. ۱۳۹۹؛ ۷ (۴۰): ۷۴-۱۰۱
- مولائی قولنجی، یعقوب، (۱۳۹۹). بررسی چالش‌ها و مشکلات تدریس فضای مجازی در ایام شیوع ویروس کرونا از دیدگاه معلمان، اولین کنفرانس ملی پژوهش‌های کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت، میناب.
- میرانسی سرگزی، نرگس و حیدری آبروان، محمدجواد و عسکری، مهتاب و خوش‌خواهش، رؤیا، (۱۳۹۹)، کرونا و چالش‌های آموزش مجازی در ایران، دومین کنفرانس روانشناسی، علوم تربیتی، علوم اجتماعی و مشاور
- هدایتی، فریفته، (۱۳۹۹). ویروس کرونا؛ چالش‌ها و فرصت‌های آموزش مجازی.
- بازرگان، علی، (۱۳۸۷). مقدمه‌ای بر روش تحقیق کیفی و ترکیبی، رویکردهای رایج در علوم رفتاری. نشر دیدار.
- بهرنگی، محمدرضا، (۱۳۸۱). مدیریت نظارت و راهنمای آموزشی، تهران: انتشارات کمال تربیت.
- تسنیم، (۱۳۹۸). پیشنهادات کاربردی به معلمان برای استفاده از ظرفیت فضای مجازی و تدریس آنلاین.
- حسینی، سید حسن، ایزدی، زینب، (۱۳۹۵). پدیدارشناسی تجربه زیسته زنان مجرد جمعیت مورد مطالعه: زنان مجرد بالای ۳۵ سال شهر تهران. مطالعات اجتماعی روانشناختی زنان، ۱۴(۱)، ۴۱-۷۲.
- خوش‌خلق، ایرج، مهدی اسلامی، محمد، (۱۳۸۵). تدوین و طراحی الگویی برای ارائه بازخوردهای کیفی در ارزشیابی از پیشرفت تحصیلی. نوآوری‌های آموزشی، ۵(۴)، ۵۷-۷۸.
- دهقان‌پور، محمدحامد، غریبی، جلیل و ناطق، ته‌مین، (۱۳۹۴). ارزیابی پذیرش فناوری تبلت در مدارس مشمول طرح هوشمندسازی مدارس شهر تهران، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود.
- رضایی، علی‌محمد، (۱۳۹۹). ارزشیابی از آموخته‌های دانشجویان در دوران کرونا: چالش‌ها و راهکارها. فصلنامه روانشناسی تربیتی، ۱۶(۵۵)، ۱۷۹-۲۱۴.
- صفری، اکرم، عبدالمهی، بیژن و صبوری، فاطمه، (۱۳۹۸). تأثیر همکاری بین معلمان مدرسه در ارتقای کیفیت فرایند یاددهی _ یادگیری. مدیریت مدرسه، ۷ (۳)، ۱۹۳-۱۷۹.
- طورانی، زهرا و رستمی، زهرا، (۱۳۹۷). قابلیت‌های بستر فضای مجازی برای تعلیم و تربیت در آموزش و پرورش، نهمین همایش انجمن فلسفه تعلیم و تربیت ایران، فضای مجازی و فلسفه تربیت.
- عباسی، فهیمه و همکاران، (۱۳۹۹). تجربه زیسته معلمان دوره ابتدایی از فرصت‌ها و چالش‌های تدریس در شبکه آموزشی

- Abu Ma'ali al-Husseini, Kh. (2020). Psychological and educational consequences of coronary heart disease in students and strategies to deal with it. *Quarterly Journal of Educational Psychology, Allameh Tabatabai University*, 15(56), 153-166. (in Persian).
- Fauzi, I., & Khusuma, I. (2020). Teachers' Elementary School in Online Learning of COVID-19 Pandemic Condition. *Jurnal Iqra' : Kajian Ilmu Pendidikan*, 5(1), 7-58.
- Henny, Youlia. (2020). Online Learning to Prevent the Spread of Pandemic Corona Virus. *English Teaching Journal*, 11.(۱)
- Huber, S. G., & Helm, C. (2020). COVID-19 and schooling: evaluation, assessment and accountability in times of crises—reacting quickly to explore key issues for policy, practice and research with the school barometer. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 32(2), 237-270.
- König, J., Jäger-Biela, D., & Glutsch, N. (2020). Adapting to online teaching during COVID-19 school closure: teacher education and teacher competence effects among early career teachers in Germany. *European Journal of Teacher Education*, 43(4), 608-622.
- Oztekin, A., Kong, Z. J., & Uysal, O. (2010). UseLearn: A novel checklist and usability evaluation method for eLearning systems by criticality metric analysis. *International Journal of Industrial Ergonomics*, 40(4), 455-469.
- Rasmitadila, R. R., Rachmadtullah, R., Samsudin, A., Syaodih, E., Nurtanto, M., & Tambunan, A. R. S. (2020). The perceptions of primary school teachers of online learning during the COVID-19 pandemic period: A case study in Indonesia. *Journal of Ethnic and Cultural Studies*, 7(2), 90-109.
- Tan A.)2015(,In-Service Teacher Education in Gunstone. *Encyclopedia of Science Education*:516-518.